

ערעור אזרחי מס' 96/60

«היוגב» ארגון פועלים להתישבות שיתופית בע"מ נגד מיכאל ויצחק גרינברג

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
[28.7.60, 9.3.60]

לפני השופטים זילברג, גויטיין, לנדוי

חוק הפרוצדורה האזרחית, העתמאני, 1879, סעיפים 271 ואילך, 280, 279, 278 — פקודת הרשמים, 1936 [תוס"א 623, ע' 233], סעיף 8(1) — תקנות הפרוצדורה האזרחית, 1938 [תוס"ב 755, ע' 95], תקנות 213 (כפי שתוקנה ב"תשי"ד-1954 [קה"ת 449, ע' 864]), (4) [כפי שהוספה ב"תשט"ו-1955 [קה"ת 501, ע' 622]] — פקודת השותפויות [הא"י, פרק קג, ע' 1020], סעיפים 62(1), 6(5).
בקשת עיקול זמני, בטענה שחובם של הנתבעים הוא ביחוד ולחוד, הנתמכת בתצהיר שלפיו מגיע מכל אחד מהנתבעים חלק מהסכום הכולל של התביעה — תיקון צרעיקול של רשם עלידי שופט. עליסמך בקשה הנתמכת בתצהיר כנ"ל יכול הרשם להטיל עיקול זמני רק ביחס לאותו חלק של הסכום הכולל המגיע לפי התצהיר מכל נתבע לחוד — אם לא עשה כן אלא הטיל את העיקול כאילו היו שני הנתבעים ביחד חייבים את כל הסכום מבלי שניתה לפניו הוכחה לכך, יש מקום לתיקון צרעיקול — מסירת מסמך משפטי למשרד של אגודה שיתופית דינה כמסירה חוקית לאדם שהוא פקיד האגודה, אך לא לאדם שהוא חבר האגודה — ענינו של התובע בעיקול זמני הוא בכך שתעוקל זמנית כמות של נכסים כדי סיפוק חוב פסקהדין העשוי להינתן, ואין לו זכות קנויה לעיקול זמני של נכס מטויים דוקא — השופט מוסמך להמיר נכס בצרכי העיקול הזמני — סעיף 62(1) לפקודת השותפויות, האוסר נקיטת צעדי הוצאה לפועל נגד רכוש של שותפות אלא על-פי פסקדין נגד הטרמה, חל גם על הטלת עיקול זמני כאשר התביעה לא הוגשה נגד הפירמה.

פסקידין ישראליים שאווכרו:

[1] ע"א 94/56 — יעקב טננבוים, ואח' נגד שלום אברהם נחום ו-ערעור נגדי שלום אברהם נחום נגד יעקב טננבוים, ואח': פד"י, כרך י, תשט"ז/תשי"ז-1956, ע' 1602, 1607; פ"מ, כרך כה, תשי"ז-1956, ע' 334.

פסקי-דין של בתי-המשפט המחוזיים הישראליים שאוּכרו:

- [2] המ" 1204/55 ; 1307/55, חיפה — גמנסיה ביאליק אגודה שיתופית בע"מ נגד יהודה וינטטיין; פ"ם מחוזיים, כרך יב, תשס"ז-1956, ע' 107.
- [3] המ" 353/48, תל-אביב — חברת בית-החולים הפאל בע"מ נגד ד"ר אדם פעילין; המשפט, כרך שלישי, תש"ח-1948, ע' 366.
- [4] המ" 921/59, תל-אביב — אגודת השומרים חברה לקבלת עבודות שמירה בע"מ נגד יעקב כהן; פ"ם מחוזיים, כרך יט, תש"ט-1959, ע' 280.

פסקי-דין של בתי-המשפט המחוזיים הא"י שאוּכרו:

- [5] Motion 4/43, Jaffa — Abdul Majid Sacca of Jaffa v. Issam Rashid Abu Khadra; (1943), S.D.C. (פמ"ן), p. 339.
- [6] Motion 7/43, Jaffa — Issam Rashid Abou Khadra v. Abdul Majid El Sacca; (1943), S.D.C. (פמ"ן), p. 341.
- [7] Motion 377/47, Jerusalem — Sali Geiss v. Mordechai Halbraich; (1947), S.D.C. (פמ"ן), p. 376.
- [8] Motion 157/45, Haifa — Mordechai Ben Zion and ors. v. Albert Samuel; (1945), S.D.C. (פמ"ן), p. 291.
- [9] Motion 245/45, Haifa — Karimeh Abdul Karim Haj Kassem v. El-Hajeh Hadla Ali Assad Khalifeh; (1945), S.D.C. (פמ"ן), p. 403, 407.
- [10] C.C. 258/39, Tel-Aviv — Julius (alias Yehiel) Krupnik v. Walter Schwartz, and an. (1939), Law Reports of the D.C. of Tel-Aviv, p. 109.
- [11] Motion 546/46, Tel-Aviv — Joseph Hendler v. Jehoshua Choczner; (1947), S.D.C. (פמ"ן), p. 136.
- [12] המ" 800/46, תל-אביב — יוסף וראסתר מזלי נגד שלמה מכנס; המשפט, כרך ראשון, תש"ז-1946, ע' 373.
- [13] המ" 836/47, תל-אביב — אהרן אייכנבוים נגד יחזקאל שמעון גשו; המשפט, כרך שלישי, תש"ח-1948, ע' 97.
- [14] המ" 184/48, תל-אביב — יוסף ברגר נגד מלה מרים שטיינגרט, ואח'; המשפט, כרך שלישי, תש"ח-1948, ע' 283.

ערעור ברשות על החלטת בית-המשפט המחוזי, חיפה (השופט א. שאל), מיום 19.2.60, ב"המ' מאוחדות 15/60 ; 16/60, לפיה תוקנה החלטת הרשם של בית-המשפט המחוזי, חיפה, מיום 28.10.59, ב"המ' 1212/59, כך שהעיקול הזמני שהוטל להבטחת החוב המגיע למעוררת מכל אחד מהמשיבים יוטל על חלקיהם ברכוש המשותף, וכן שבמקום עשדת העגלים שעוקלו תעוקלנה הזכויות של כל אחד מהמשיבים על 70 ראשי צאן ו-100

השופט זילברג

טלאים, רכושם המשותף של המשיבים; וערעור נגדי על הטלת עיקולים על רכוש משותף. הערעור נדחה; הערעור הנגדי נתקבל והדין הוחזר עם הודאות, ברוב דעות כנגד דעתו החולקת של השופט זילברג.

א. טל — בשם המערער; י. קציר — בשם המשיבים

פסק דין

השופט זילברג: המערערת היא אגודה שיתופית בע"מ, והמשיבים הם חברים באגודה זו.

ביום 27.10.59 פנתה האגודה לרשם בית-המשפט המחוזי, חיפה, וביקשה להטיל עיקול זמני על רכושם של המשיבים, בטענה כי הם חייבים, יחד ולחוד, לאגודה סך 24,068.763 ל"י לפי הפירוט אשר בתצהיר המצורף. באותו תצהיר נאמר כי החוב המגיע מאת המשיב הראשון הוא 12,291.661 ל"י, והחוב המגיע מאת המשיב השני הוא 11,777.102 ל"י. למחרת היום, ולאחר שהוגשה ערבות בנקאית על סך 2,000 ל"י, ציווה הרשם:

"להטיל עיקול זמני על עדרי הצאן של המשיבים וראשי הבקר אשר להם, וזאת להבטחת תשלום סך 26,000 ל"י."

ובעצם היום ההוא (28.10.59) בוצעה הטלת העיקול הנ"ל.

ביום 5.11.59 הגישה האגודה שתי תביעות נפרדות נגד המשיבים, אחת אחת לכל משיב, בה היא תבעה ממנו את הסכום הנקוב בתצהיר הנ"ל (פחות כמה פרוטות), וביקשה לאשר את העיקול הזמני הנ"ל.

ביום 4.1.60 הגישו שני המשיבים לבית-המשפט שתי בקשות-המרצה זהות, ובהן הם ביקשו: (א) הכרזה כי העיקול בטל ומבוטל; (ב) לחלופין: צו לביטול העיקול; (ג) לחלופי חלופין: המרת נשוא העיקול, והעברתו מעשרת ראשי הבקר על שבעים צאן ומאה טלאים. האגודה התנגדה לבקשה, אך השופט המלומד נענה לעתירה השלישית, עתירת ההמרה, בתקנו יחד עם זה — וללא יזמת אחד מבעלי-הדין — את נוסחו ותכנו של צו-העיקול, כך שתחת עיקול זמני אחד על סך 26,000 ל"י המוטל על בעלי-החיים ההם, יבואו שני עיקולים זמניים, האחד על סך 13,500 ל"י והשני על סך 12,500 ל"י, כשהם מוטלים, כסדרם, הראשון על חלקו של המשיב הראשון והשני על חלקו של המשיב השני, ברכוש המשותף של אותם בעלי-החיים. הסיבה אשר בגללה שינה השופט המלומד את נוסחו של הצו היא:

השופט זילברג

- א. כי החומר שהיה לפני הרשם (הכוונה לתצהיר שהוא החשבונות המצורף פים אליו) לא הצדיק להטיל את העיקול הזמני כפי שהוטל, דהיינו להבטחת חוב שכאילו מגיע משני המבקשים (המשיבים) במיוחד ובמיוחד, אלא היה צריך להטיל עיקול על הרכוש של מיכאל גרינברג (המשיב הראשון) להבטחת חוב החוב אשר לפי המסמכים שהיו לפני הרשם היה מגיע ממנו ולהבטחת הוצאות המשפט נגדו, ועיקול נפרד היה צריך להטיל על הרכוש של יצחק גרינברג (המשיב השני) להבטחת החוב שהיה מגיע ממנו, עם הוצאות המשפט.
- ב. ועל החלטה זו מערערים שני הצדדים גם יחד: האגודה תומכת בעיקול וקובלת על התמרה, ואילו המשיבים – בערעורם הנגדי – כופרים בעיקול ותוקפים את עצם תקפו של העיקול, אם מפני שלא הוטל כראוי ואם מפני שפקע.
- ג. סבורני כי באיכות המשיבים צדק בטענתו הראשה והעיקרית, היא הטענה כי העיקול פג תקפו שמונה ימים מיום הטלתו. הסעיפים החולשים על עיקול זה הם הסעיפים 271 ואילך של חוק הפרוצידורה האזרחית, העתמאני, סעיף 280 אומר:
- „אם לא הוגש מצד הגושה בתוך הזמן הנזכר לעיל, כלומר בתוך שמונה ימים, כתב בקשה לשם הוכחת זכותו בעיקול הנ"ל יחשב העיקול כלא היה וכבטל בכללו.....“
- ד. העיקול הזמני הוא תחילת ביצוע פסק-דין שלא בא לעולם על יסוד תביעה שעדיין לא הוגשה – ראה ד"ר זוסמן, סדרי הדין האזרחי בישראל, ע' 331 – לכן דורש החוק העתמאני כי מקבל העיקול יגיש את תביעתו בהקדם האפשרי (שמונה ימים בלבד), וכי לפחות כתב-התביעה יצדיק את ה„אשראי“ שקיבל מבית-המשפט. לפיכך הדעת נותנת שתהא קיימת זהות בין השניים, בקשת העיקול וכתב-התביעה שלאחריו, ואין זהות בזאת כאשר טענת העיקול היתה זכות דרישה אחת, סולידרית, מאת שני בני-אדם, ואילו התביעה שלאחריה מזימה את הטענה הזאת, בפצלה את זכות הדרישה ובהעמדה את אחריותו של כל אחד מן היריבים על חלק אחד בלבד.
- ה. ואל יהא הדבר קל בעינינו, ובל נראה בכך דקדוקי עניות פורמליסטיים וחסרי תוכן מעשי. העיקול הזמני הוא צעד מאד חריף ופוגע, ולא תמיד ימצא לו „תכלית“ בערבות המוגשת על-ידי הגושה. השופט, בהטילו את העיקול, יכול שיקח בחשבון את היחס שבין החוב הנטען והרכוש המעוקל. לא יהא זה שיקול בלתי-לגיטימי אם השופט, למשל, יסרב לעקל סחורות ששווין מאות אלפי לירות, לשם הבטחת חוב של כמה עשרות בלבד. משום כך דרוש, כי התביעה המוגשת תוך שמונה ימים תהא זהה, בתכנה ותוקפה, עם הזכות שנטענה בבקשת העיקול, ולא – ייבטל העיקול מאליו, אין כל סכנה בעשיית סייג זה, שהרי אפילו לאחר הגשת התביעה השונה או המופחתת, וביטול העיקול הראשון כתוצאה

השאפט לנדוי

מבין, יוכל התובע לבקש הטלת עיקול זמני חדש, שיהא תואם את נשוא התביעה. מעדיף אני בנקודה זו – כפי שעשה השופט טובבין (המ' 1204/55 + 1307, (2)) – את האסכולה היפואית-ירושלמית-חיפנית, המתירה הטלת עיקול זמני "עתמאני" גם בשעת או לאחר הגשת התביעה, על האסכולה התל-אביבית המתירה את הטלתן רק לפני הגשת התביעה בלבד (השווה המ' 4/43 יפו, (5); המ' 7/43 יפו, (6); המ' 377/47 ירושלים, (7); המ' 157/45 חיפה, (8); המ' 245/45 חיפה (1945) (9מ"ו), ע' 403, (9); ב"ע 407 למעלה לעומת זה: תי"א 258/39 תל-אביב, (10); המ' 546/46 תל-אביב, (11); המ' 800/46 תל-אביב, (12); המ' 836/47 תל-אביב, (13); המ' 184/48 תל-אביב, (14); המ' 353/48 תל-אביב, (13)).

אגב: לאחרונה נבעה מרץ בהנחה הבצורה של הפסיקה התל-אביבית, והוא פסק-הדין שניתן על-ידי השופט לם ב"המ' 921/59 תל-אביב, (4).

מבין שהעיקול המקורי שהוטל על-ידי הרשם פג תקפו כעבור שמונה ימים כנ"ל, שוב לא נשאר מקום ל"תיקוני" על-ידי השופט המלומד, כי בקשה להטלת עיקול חדש לאחר הגשת התביעה לא הובאה על-ידי האגודה.

דעתי היא, איפוא, כי יש לזהות את ערעורה של האגודה, להיענות למשיבים בער-עורם הנגדי, ולהכריח כי העיקולים שהוטלו או תוקנו על-ידי הרשם והשופט המלומד, בטלים ומבוטלים.

השופט לנדוי: עלי להסתייג, בכל הכבוד, מדעת חברי הנכבד, השופט זילברג, שהעיקול הזמני בטל מאליה, מחמת אי-ההתאמה בין בקשת העיקול הזמני ובין שני כתבי-התביעה שהוגשו לאחר מכן, אם כי בבקשת העיקול הזמני נטען ששני הנתבעים ביחד ולחוד חייבים לתובעת סך – 26,000 ל"י, נאמר בתצהיר המצורף לבקשה, אשר היווה חלק ממנה, שמכל אחד מהם מגיע רק חלק מהסכום הכולל, משום כך לא היה כבי' הרשם יכול להיעתר לבקשה כפי שהוגשה, אלא לפי התצהיר שהיה לפניו, היה יכול להטיל את העיקול הזמני רק ביתם לאותו חלק של הסכום הכולל, המגיע לפי התצהיר מכל נתבע לחוד, ומשכב' הרשם לא עשה כן, אלא הטיל את העיקול הזמני, כאילו שניהם ביחד חייבים את כל הסכום כולו מבלי שהיתה לפניו איזו הוכחה לכך, צדק כבי' השופט שאל בתקנו את צו-העיקול הזמני, ובהתנו את הצו שהיה צריך להינתן מלכתחילה על-ידי כבי' הרשם, הנני רואה, בכל הכבוד, חומרה יתירה בסברה, שדינו של עיקול זה להתבטל מן הטעם הנזכר על-ידי חברי הנכבד, למרות העובדה שבגסיבות הענין לא נגרם לנתבעים שום עוול עקב השארת צו-העיקול בתקפו, כפי שתוקן על-ידי כבי' השופט שאל.

2. בא-כוח התובעת טען לפניו שהבקשות לביטול העיקול הזמני, אשר הוגשו בתיקי המרצה 15/60 ו-16/60 של בית-המשפט המחוזי, הוגשו לאחר המועד של שמונה ימים הנזכר בסעיף 279 לחוק הפרוצידורה האזרחית, העתמאני, ואם תמצי לומר שהבקשה

השופט לנדוי

הוגשה לפי סעיף 8 (1) לבקורת הרשמים, 1936, או לפי תקנה 213 לתקנות הפרוצידורה האורזית, 1938, הרי התקופות של שבועה ימים ושל שלושים יום להגשת בקשות כאלו הלכו גם הן לפני הגשת הבקשות לביטול העיקול הזמני, כאשר צורך באיכות התובעת טענה זו כטענה מרומית בפני כב' השופט שאלה השיב לו באיכות הנתבעים בטענה פורי מלית אחרת, היינו שצו העיקול הזמני לא נמסר למרשיה, היות והם סירבו לקבלה ולפיכך טרם התחילו התקופות הנ"ל.

מתברר שכאשר סירבו הנתבעים לקבל את צו-העיקול, השאיר פקיד העיקול העתק מצו העיקול במוכירות משק „היוגב“, היא האגודה השיתופית התובעת, שהנתבעים חברים בה. צורת מסירה זו לא היתה מספקת, לא לפי סעיף 278 הנ"ל הקובע, שאם החייב מסרב לקבל את העתק צו-העיקול, תימסר ההעתקה אל ראש מחלקתה או אל פקיד משטרת המחוז שבו הוא יושב, או אל האמאם או אל המכתאר ולא לפי תקנות הדיון האזרחי, 1938, כי תקנה 45 (4) (תיקון בקובץ תקנות השט"ו מס' 501, ע' 622) חלה רק על חייב שהינו פקיד באגודה שיתופית, לפיכך יש, לדעתה, לדחות את טענת האיחור.

3. טענה אחרת של באיכות התובעת היא שהשופט המלומד לא היה מוסמך להמיר את העיקול הזמני על עשרת העגלים בעיקול על שבעים ראשי צאן זמאה טלאים. טענה זו אינה נראית לי מן הטעמים שניתנו על-ידי השופט המלומד, מטרת העיקול הזמני היא להקפיא נכסים של החייב עד למתן פסק-הדין, אם ובאשר יצא פסק-דין לחובת הנתבע, ענינו של התובע הוא רק בכך, שתעוקל זמנית כמות של נכסים כדי שיפיק חוב פסק-הדין העשוי להינתן, ואין לו זכות קנייה לעיקול זמני של נכס מסויים דוקא, מכאן שהשופט מוסמך להמיר נכס בנכס לצרכי העיקול הזמני.

4. הנתבעים טענו בערעורם הנגדי גם שהעיקול הזמני בטל, היות ובעלי-החיים המערק קלים הינם רכוש של שותפות ביניהם, ואי-אפשר לעקל חלקו של שותף ברכוש השותפות (ראו ע"א 94/56, 19 ד"ק, כרך י, ע' 1602, 11), ב"ש 1607, חיל אחריות השוליים ג-ד), הנתבעים טענו בבקשותיהם לביטול העיקול הזמני, בפסקה 8:

„המבקש ואחיו כיחד שותפים מלאים בעדר (להלן – השותפים) והעדר הינו רכוש השותפות של המבקש ואחיו, והינו נמצא בבעלותם ובהחזקתם המשותפת.“

נוסח זה אינו ברור די צרכו, כי אין לדעת אם המדובר בשותפות בין האחים, כמובן ניהול עסק במשותף, או רק בבעלותם המשותפת בעדר, כאשר ביקש באיכות התובעת רשות לחקור את המצויד על שאלת השותפות, לא נתן לו השופט המלומד את הרשות (ע' 3 של הפרוטוקול).

השופט לנדוי

לדעתי זוהי טענה הראויה לבירור נוסף, בדרך חקירת המצהירים על תצהיריהם. סעיף 62 (1) של פקודת השותפויות האוסר נקיטת צעדי הוצאה-לפועל נגד רכושה של שותפות, אלא על-פי פסק-דין נגד הפירמה, חל, לדעתי, גם על הטלת עיקול זמני, כאשר התביעה לא הוגשה נגד הפירמה, בחינת קל-וחומר. יש להעיר כאן, שאם יתברר שהיתה קיימת שותפות עסקית בין התובעים, יחול עליה הסעיף 62 (1) של פקודת השותפויות גם אם השותפות לא נרשמה כחוק (ראה סעיף 6 (5) של הפקודה).

מסקנתי היא שיש לדחות את ערעור התובעת, ויש לקבל את ערעור הנתבעים ולהחזיר את הענין לבית-המשפט המחוזי, לשם בירור הטענה שהרכוש המעוקל הוא רכושה של שותפות. אם תקבל טענה זו, יבוטלו העיקולים הזמניים, ולא — יעמדו העיקולים בתקפם.

השופט ג'ו'טיין: אני מסכים לפסק-דינו של השופט לנדוי.

לפיכך הוחלט ברוב דעות להחזיר את הדין לבית-המשפט המחוזי בהתאם להנחיות שניתנו בפסק-דינו של השופט לנדוי.

הוצאות הערעור, בסך — 100 ל"י, תהיינה לפי התוצאות.

ניתן היום, ד' באב תש"ך (28.7.1960).